

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku Krajowego Związku Spółdzielni (...) Związku Rewizyjnego w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

z udziałem zainteresowanych S. O., M. K., E. K., I. B., A. P., E. M., B. M., M. M., I. W., J. T., B. M., U. Z., Kancelarii Inwestycyjnej P. Spółki Komandytowej w W.

o podstawę wymiaru składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12 kwietnia 2018 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 17 stycznia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odrzuca skargę kasacyjną w części obejmującej rozstrzygnięcie dotyczące zainteresowanych: M. M., J. T., B. M., U. Z., S. O., M. K., E. K., A. P., E. M. i I. W.

2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 17 stycznia 2017 r. oddalił apelację skarżącego Krajowego Związku Spółdzielni (...) Związku Rewizyjnego w W. i uwzględnił apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 17 listopada 2104 r., w ten sposób, że oddalił w pozostałej części odwołanie skarżącego od decyzji pozwanego z 30 września 2013 r. W decyzjach skarżący ustalił podstawy wymiaru składek dla

zainteresowanych S. O., M. K., E. K., I. B., A. P., E. M., B. M., M. M., I. W., J. T., B. M., U. Z. Zainteresowani byli pracownikami skarżącego i uzyskiwali przychód z tytułu zatrudnienia na podstawie umów zlecenia zawartych z Kancelarią Inwestycyjną (...) w W. Spór dotyczył wykładni i stosowania art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd Apelacyjny nie podzielił wykładni Sądu Okręgowego, że norma z art. 8 ust. 2a obejmuje wyłącznie sytuacje, gdy pracownik na podstawie umowy cywilnoprawnej wykonuje te same czynności, jakie wykonuje w stosunku pracy. Przepis obejmuje każdą pracę wykonywaną na podstawie umowy cywilnoprawnej, jeśli beneficjentem jest pracodawca. Beneficjentem umów cywilnoprawnych zawieranych z zainteresowanymi był skarżący, a tym samym praca świadczona przez zainteresowanych (pracowników) była wykonywana na rzecz pracodawcy. Pomiędzy skarżącym a Kancelarią Inwestycyjną zostały zawarte umowy o współpracy w zakresie programu promocyjno-informacyjnego i dalsze umowy, w tym do obsługi i organizacji targów. Strony łączyła stała współpraca i spółka w ramach tej współpracy zatrudniała, na podstawie umów zlecenia, pracowników skarżącego, którzy wykonując zlecenia wykonywali pracę na rzecz pracodawcy (skarżącego). Sąd za niezasadne uznał pozostałe zarzuty dotyczące art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd dopuścił się naruszenia prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 18 ust. 1a i art. 8 ust. 1 i 2a w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 i 4, art. 11 pkt 1, art. 12 pkt 1, art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z art. 22 § 1¹ k.p. (...). W razie nie podzielenia stanowiska o oczywistości naruszeń, wskazano iż w sprawie zachodzi także istotne zagadnienie prawne (...). Konieczna jest odpowiedź na pytania: a) Czy ma prawnie relewantne znaczenie dla uznania za pracownika, a w konsekwencji ustalenia obowiązku uwzględnienia w podstawie wymiaru składek (...) przychodów uzyskanych przez pracowników z tytułu wykonywania umów cywilnoprawnych zawartych z podmiotem trzecim, w

rozumieniu art. 8 ust. 2a (...) okoliczność tożsamości lub jej brak w odniesieniu do zakresu obowiązków i wykonywanych czynności (np. różny charakter, rodzaj prac i wymagane do ich wykonania kompetencje), miejsca świadczenia pracy (np. poza miejscem stałego wykonywania obowiązków pracowniczych), czasu (w innych godzinach i dniach tygodnia, czy też w okresie urlopu pracowniczego lub wypoczynkowego)?; b) Innymi słowy, czy w przypadku braku tożsamości w zakresie *essentialia negotii* umów oraz innych istotnych przedmiotowo jak i podmiotowo okoliczności związanych z zawartą umową o pracę oraz umową agencyjną, umową zlecenia lub też inną umową o świadczenie usług, do której stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące umowy zlecenia albo umowy o dzieło, można uznać za pracownika, dla celów ubezpieczeń społecznych, w rozumieniu art. 8 ust. 1 i 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (...), jeżeli umowę taką osoba zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy zawartej z podmiotem trzecim wykonuje prace na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy? Przy czym zdaniem pełnomocnika powoda odpowiedź na pierwsze pytanie winna być pozytywna, stąd na drugie pytanie odpowiedź winna być negatywna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w odniesieniu do rozstrzygnięcia dotyczącego tych zainteresowanych, dla których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. W przypadku spełnienia przesłanek z art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie występuje samodzielne (odrębne) ubezpieczenie z tytułu zatrudnienia u drugiego podmiotu, lecz jedno ubezpieczenie u pierwotnie zatrudniającego (skarżącego). O dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje zatem wartość przedmiotu zaskarżenia, czyli kwota dodatkowych składek (postanowienia Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2016 r., II UZ 32/16, z 16 grudnia 2016 r., II UZ 65/16, z 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16). Przedmiot sprawy wyznaczały decyzje pozwanego, a te dotyczyły podstawy wymiaru składek. Spór nie dotyczył podstawy wymiaru składek z podstawowego zatrudnienia a tylko z dodatkowej pracy. Spór w sprawie koncentrował się na samej zasadzie (art. 8 ust. 2a) a nie obejmował wysokości różnicy w podstawie wymiaru

składek. Przedmiot sporu w aspekcie wartości przedmiotu zaskarżenia stanowi więc kwota dodatkowych składek. Należy jednak podkreślić, że w sprawie chodzi o odrębne stosunki ubezpieczenia społecznego zainteresowanych, dlatego dopuszczalność skargi kasacyjnej ocenia się tak jak dla sytuacji współuczestnictwa formalnego. W sprawie o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wartość przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 k.p.c.) określa się odrębnie względem każdego ubezpieczonego (wyroki Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2012 r., II UK 290/11 i II UK 312/11). O dopuszczalności skargi decyduje więc wartość przedmiotu zaskarżenia w odniesieniu do poszczególnych zainteresowanych. Podana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych w odniesieniu do S. O., M. K., E. K., A. P., E. M., M. M., I. W., J. T., B. M., U. Z., dlatego skargę należało odrzucić w części obejmującej rozstrzygnięcie dotyczące tych zainteresowanych. Z tych przyczyn orzeczono jak w punkcie 1 sentencji (art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.).

W dalszym zakresie skarga kasacyjna nie została przyjęta do rozpoznania.

Skarżący nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie został uwzględniony.

Wniosek wskazuje na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Jako pierwszą przedstawia podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nie wykazuje jednak, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nie wystarcza zarzut naruszenia szeregu przepisów, gdyż taki wymóg stawiany jest podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Zasadna podstawa kasacyjna może prowadzić do uwzględnienia skargi (*a contrario* art. 398¹⁴ k.p.c.), jednak w szczególnej podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma dopiero aż oczywista zasadność skargi. Warunkiem jest wykazanie naruszenia prawa, która jest oczywista i bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że wyrok objęty skargą wyrok jest wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania. Z szeregu przepisów istotny jest – ze względu na przedmiot sporu – art. 8 ust. 2a. Skarżący podkreśla, że norma prawna wynikająca z tego przepisu jest inna niż ustalona przez Sąd w zaskarżonym wyroku. Twierdzi, że „*adresatem normy prawnej wyinterpretowanej z przepisów są podmioty, które zlecają podmiotom*

trzecim wykonywanie na ich rzecz usług, czyniąc to celem uzyskania nieuprawnionych korzyści m.in. w postaci zmniejszonych obciążeń na ubezpieczenie społeczne i inne. Tym samym podejmują próbę obejścia przepisów, jednocześnie mogąc z powodzeniem zrealizować te zadania we własnym zakresie z przyczyn wskazanych w postępowaniu, niekwestionowanych ani przez pozowanego ani przez Sądy, zawierających się w ustaleniach faktycznych, a Powód nie miesi się w tym kręgu podmiotów (...)”.

Zarzut skarżącego nie jest trafny, gdyż zawęża normę wynikającą z art. 8 ust. 2a do działania celowego, kierunkowego lub instrumentalnego, co wcale nie jest warunkiem *sine qua non* stosowania tego przepisu. Wówczas inna byłaby treść regulacji i miałyby u podstaw tylko takie zachowanie. Art. 8 ust. 2a ma charakter uniwersalny i warunkiem jego stosowania nie jest stwierdzenie działania tylko takiego jak opisane w zarzucie. Ponadto regulacji tej nie stosuje się tylko wtedy, gdy pracodawca zleca wykonanie usług podmiotowi drugiemu. Z przepisu nie wynika warunek istnienia albo wykazania takiego zobowiązania. Wystarczy stwierdzenie, że praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy. Organ nie musi też wykazywać nieuprawnionych korzyści ani obejścia prawa, dlatego niezasadne jest założenie o takiej tylko przesłance regulacji. W tej materii cały czas znaczenie ma kwestia po co w ogóle wprowadzono tę regulację (art. 8 ust. 2a *sus in fine*). Skoro pierwsza sytuacja z art. 8 ust. 2a, czyli gdy pracownik pracuje dodatkowo na podstawie umowy cywilnej zawartej ze swoim pracodawcą, stanowi odpowiedź na nadużycia sprzeczne z ochroną zatrudnionego (choćby w zakresie czasu pracy), to również sytuacja druga, czyli ujęta w drugiej części przepisu, nie może być oderwana od pierwszej, albowiem dopiero wówczas regulacja może być oceniona, jako całościowa ze względu na cel zakładany przez ustawodawcę. W przeciwnym razie, jak pokazuje praktyka, bez większych problemów można by wyłączyć pierwszą regulację, właśnie przez zatrudnianie do pracy na rzecz pracodawcy przez podmioty trzecie.

Po wtóre w ocenie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wiążą ustalenia stanu faktycznego na których oparto zaskarżony wyrok. Związanie takim stanem faktycznym wynikające z art. 398¹³ § 2 k.p.c. ma zastosowanie na etapie przedsądu. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu a

późniejszym rozpoznaniem skargi z ograniczeniami wynikającymi właśnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. i z art. 398³ § 3 k.p.c. Rzecz więc w tym, iż Sąd w zaskarżonym wyroku ustalił, że wykonywana praca była świadczona na rzecz pracodawcy (skarżącego). Przeciwnie twierdzenie w uzasadnieniu podstawy przedsądu nie ma oparcia i jest sprzeczne z ustaleniami stanu faktycznego. Skarżący co najmniej pośrednio potwierdza trafność rozstrzygnięcia, podając, że *„wykonywana praca faktycznie nie była świadczona na rzecz pracodawców (...), a na rzecz zrzeszonych przez niego członków działających na rynku mleka oraz samych obywateli”*.

Ustalenia nie zaprzeczają tezie, że *„nie można mówić o tożsamości zakresu obowiązków i wykonywanych czynności ...”*, jednak nie podważa to stosowania art. 8 ust. 2, gdyż nie ma on zastosowania tylko wtedy, gdy pracownik wykonuje, te same, takie same lub tożsame obowiązki. Znaczenie podstawowe ma praca na rzecz pracodawcy. W tym pojęciu mieści się również ocena miejsca i czasu tej pracy. W sprawie zostało to ustalone i ocenione w granicach dopuszczalnej wykładni przepisu. Praca może być wykonywana w miejscu wskazanym przez podmiot trzeci, w tym nawet w zakładzie pracodawcy. Art. 8 ust. 2a nie podważa podstawy cywilnego zatrudnienia i nie zajmuje się kwalifikacją tego zatrudnienia jako czasu pracy w stosunku pracy. Regulacja ma określoną funkcję w systemie ubezpieczeń społecznych, w szczególności ze względu na szersze pojęcie pracownika jak ubezpieczonego u pracodawcy jako płatnika składek od podstawy obejmującej przychody z pracy wykonywanej na rzecz pracodawcy z tytułu dodatkowego, cywilnego zatrudnienia, w drugim podmiocie.

W drugiej kolejności skarżący we wniosku wskazuje na istotne zagadnienie prawne, jednak pod warunkiem *„nie podzielenia przez Sąd stanowiska o oczywistości naruszeń”*. Nie jest to zależność prawidłowa, gdyż podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. z reguły się wykluczają. Istotne zagadnienie prawne nie może zależeć od oceny czy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. To co jest oczywiste nie składa się na istotny problem prawny. Ocena ta odnosi się do zagadnień a i b sformułowanych we wniosku. Nie stanowią istotnych zagadnień prawnych, gdyż nie mają takiej rangi. Zagadnienia (pytania) nie wykraczają poza zwykłą wykładnię prawa. Wyżej odpowiedziano na pierwsze pytanie, bo warunkiem stosowania art. 8 ust. 2a nie jest tożsamość

zakresu obowiązków i wykonywanych czynności, podobnie miejsca i czasu pracy. Skarżący nie przedstawia jurydycznej analizy tego problemu i uważa, że odpowiedź powinna być pozytywna, zatem żąda jedynie potwierdzenia swojej wykładni. Do takiej sytuacji nie może być redukowana funkcja pierwszej podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Taka sama ocena odnosi się do drugiego pytania, które jest odwrotnością pierwszego, gdy brak tożsamości czynności ma wyłączać stosowanie art. 8 ust. 2a. Również w tym przypadku skarżący podaje jaka powinna być odpowiedź.

Jedynie hasłowo skarżący odwołał się do podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie wskazuje jednak na poważne wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w orzecznictwie. Orzecznictwo na gruncie art. 8 ust. 2a nie jest małe, co nie świadczy o rozbieżności w orzecznictwie, lecz o stosowaniu przepisów do różnych sytuacji. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest utrwalone i jednolite. Problemy które przedstawia skarżący odnoszą się tylko do wykładni i stosowania prawa w indywidualnej sprawie.

Z tych motywów orzeczono jak w punkcie 2 sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

r.g.